

МІСЦЕ ТА РОЛЬ МУЗИЧНОЇ КАЗКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Розглянута проблема використання музичної казки на уроках у початкових класах загальноосвітньої школи. Визначено особливості й необхідність її використання в освітньому процесі початкової школи як основного компоненту уроку музики. Музичний супровід казки допомагає дитині сприйнятий художній образ, а виразні засоби музики допомагають оволодіти складною музичною мовою.

Казку слід широко використовувати в процесі навчання, переводячи навчальний матеріал, інформацію на казкову мову. Учитель робить її засвоєння дохідливим, емоційним, а звідси – й більш ефективнішим. Музичний казковий матеріал виступає широким дійовим інструментарієм, що дозволяє значно підвищити ефективність естетичного виховання, відкриває школярам невичерпну скарбницю духовної культури й допомагає вчителю збагатити й урізноманітнити зміст уроку.

Розвиток сприймання музичної казки тісно пов'язаний з усвідомленістю. Учитель повинен навчити школярів диференціювати засоби музичної виразності, розуміти їх взаємозв'язок. Систематичне слухання музичних казок та цілеспрямоване педагогічне керівництво сприяють тому, що учні усвідомлюють прекрасне, відкривають для себе нові засоби виразності. Особливість сприймання музики полягає в тому, що у поєднанні звуків, сили звучання, тембру учні повинні відчувати красу мелодії, її виразність, цілісні художні образи, які викликають певні почуття, настрої, змушують хвилюватися, відчувати й осмислювати все те, про що вона розповідає.

Знайомство з музичною казкою повинно здійснюватися шляхом відбору найбільш яскравих фрагментів, які відображають загальний характер всього твору. Тут важливо зацікавити дітей музикою вцілому, допомогти засвоїти ідею, запам'ятати основні теми, правильно оцінити, викликати інтерес і бажання слухати музику.

Ключові слова: казка, музична казка, освітній процес, урок музики, учні початкової школи.

Загальноосвітня школа в останні роки звертає все більше уваги на музично-естетичне виховання підростаючого покоління, бо саме музичне мистецтво спрямоване на формування духовної культури школярів. Важливою проблемою змісту їхнього духовного життя є проблема моральних, духовних цінностей. Для особистості, що формується, вони повинні пройти крізь призму моральних цінностей. Одне із завдань виховання полягає в тому, щоб, організовуючи життя дітей і досягаючи вирішального значення педагогічних впливів, зміцнювати зв'язок духовного життя з емоційно-вольовою сферою. Особливе місце в духовному розвитку особистості займає естетичне виховання.

Естетичне виховання – діяльність, спрямована на формування здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси. Прекрасне – добрий союзник у справі навчання й виховання. Воно духовно збагачує підростаюче покоління й спонукає до творчості.

Такі види мистецтва як живопис, література й музика повинні всебічно розвивати особистість школяра та його інтереси до прекрасного. На уроках музичного мистецтва школярі, спілкуючись з композиторськими та народними творами, повинні відчувати естетичну насолоду. Музичне виховання виступає першоосновою у вихованні підростаючого покоління, а музика є важливим засобом виховання, який естетично забарвлює духовне життя людини. «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння переживання музики, без глибокої душевної потреби слухати музику, діставати насолоду від неї, – писав В. Сухомлинський. – Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті, є основою емоційної, естетичної, моральної культури [5, с. 414].

В. Сухомлинський наголошував, що «завдання школи полягає у тому, щоб почуття прекрасного, краса, створені за багатовікову історію, стали надбанням кожного людського серця, перетворилися на естетичну культуру особистості та моральних відносин між людьми...» [7, с. 377].

Проблема музично-естетичного виховання школярів, їхніх інтересів, смаків і почуттів привертала й продовжує привертати увагу багатьох педагогів (О. Дем'янчук, Д. Д жола, І. Зязюн, Л. Масол, Н. Миропольська, С. Науменко, Л. Хлебникова, А. Щербо та інші), які зосереджують свою увагу на питаннях формування особистості дитини. Процес музично-естетичного виховання передбачає навчити молодших школярів розуміти й сприймати красу. Заглиблюючись у прекрасне, вони не можуть залишатися байдужими, бо переживають, коли відчують любов або ненависть.

У психологічній літературі питання про вплив казки на психічний розвиток дитини, її творчий потенціал, особливості сприйняття й розуміння змісту казки висвітлені у працях Л. Виготського, І. Ельконіна, О. Запорожця, С. Русової, Б. Теплової та ін.

Педагоги О. Білан, А. Богущ, Н. Гавриш, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. у своїх дослідженнях підкреслювали, що казка є важливою складовою у розвитку музично-творчих здібностей дітей і наголошували на виховному й розвивальному значенні казки. В. Сухомлинський наголошував, що «через казку, фантазію, гру, через неповторну людську творчість – вірна дорога до серця дитини» [2, с. 339], «краса й жива думка так органічно пов'язані, як сонце й квіти. Поетична творчість розпочинається з бачення краси. Краса

природи загострює сприймання, пробуджує творчу думку, наповнює слово індивідуальним переживанням» [6, с. 119]. К. Д. Ушинський у народних казках вбачав дидактичну й виховну значущість.

У працях науковців Н. Батури, Т. Бугаєць, Н. Дорошенко, С. Литвиненка, Г. Петрової та ін. казка представлена як засіб навчання й виховання учнів початкової школи

Сучасні українські методисти та педагоги А. Богуш, Н. Вітковська, Т. Гризоглозова, Д. Джола, С. Козоріз, І. Корнійчук, Н. Лисенко, О. Савченко, А. Щербо та ін. розглядають різні аспекти роботи з казковим матеріалом, вплив казкових сюжетів на формування учнів початкової школи.

Мета статті – теоретично обґрунтувати сутність поняття «казка» та визначити особливості й необхідність її використання в освітньому процесі початкової школи як складового компоненту уроку музики.

Особливе значення для формування естетичного ставлення особистості до дійсності має естетичний ідеал, який стимулює свідоме прагнення до краси. Безпосереднім відображенням естетичних позицій особистості та її поглядів є естетичний смак, тобто вміння відрізнити прекрасне від потворного. Засобами естетичного виховання є: музика, поезія, природа, казка. Жоден із жанрів літератури не користується у дітей такою популярністю, як казка.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «казка» характеризується у двох значеннях: як розповідний народно-поетичний або писемно-літературний твір про вигадані події, вигаданих осіб, іноді за участю фантастичних сил; те, що не відповідає дійсності, вигадка, байка [3, с. 410].

Казка – один із головних жанрів усної народно-поетичної творчості. Це переважно прозаїчний художній твір чарівного або побутового характеру. Казка відрізняється від інших видів художньої етики тим, що казкар подає її, а слухачі сприймають як поетичну вигадку, гру фантазії. Казка – незмінна супутниця дитинства, яку дуже люблять діти. Як зазначав В. О. Сухомлинський, «...дитячі роки – той вік, який ми вважаємо віком безтурботної радості, гри, казки – це джерело життєвого ідеалу... Щоб закласти у роки дитинства основу людськості й громадськості, слід дати вірне бачення добра і зла» [4, с. 33]. Слухаючи казку з раннього віку, діти вчать розпізнавати позитивних і негативних героїв, відрізнити справжню красу від несправжньої.

Казковий світ завжди існує у дитячій уяві, іграх, малюнках – яскравий, сонячний, сповнений безліччю неймовірних чудових перетворень [8, с. 140].

Проблеми використання казки в системі естетичного виховання молодших школярів дістали широке осмислення в працях Л. Виготського, В. Сухомлинського, Г. Сковороди, К. Ушинського та інших. Учені вказують на те, що казка дуже близька дітям дошкільного й молодшого шкільного віку, їхнім психологічним особливостям світосприймання. В. О. Сухомлинський підкреслював, що «казка – це свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки й мови» [1, с. 33]. «Через казкові образи в свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками; воно стає сферою духовного життя дитини, засобом відбиття думок і почуттів – живої реальності мислення. Під впливом почуттів, що пробуджуються казковими образами, дитина вчиться мислити словами. Без казки – живої, яскравої, що оволоділа свідомістю й почуттями дитини, – неможливо уявити дитячого мислення й дитячої мови як певного ступеня людського мислення й мовлення» [4, с. 54].

Казка розвиває естетичні почуття, без яких немислиме благородство душі та сердечна чуйність. Діти люблять казку за те, що в ній добро перемагає зло. У казці в яскравій художній формі, доступній дитячому сприйманню, відображений світ, багатство мови й національна культура. Завдяки казкам дитина збагачує свої знання про довкілля, людські стосунки, головні морально-етичні поняття: добро і зло, красиве й потворне. Багата народна мова, образна, насичена емоційно забарвленими словами та словами вжитими в переносному значенні: чітка послідовність викладу та повтори – усе це допомагає дітям запам'ятовувати безсмертні скарби на все життя.

Казкові сюжети використовуються й на уроках музичного мистецтва, бо саме музика в процесі вивчення казки викликає певні емоції. Музика розкриває найглибші та найтонші дитячі емоції, настрої, почуття, переживання, відтворює все те, що не може зробити мова. Музика допомагає дитині відчути радість чи смуток, спонукає до думки й переживань.

Учитель, який активно використовує казки на уроках музики, розвиває у молодших школярів мислення, спостережливість, уяву, логіку, навчає дітей співчуття.

Саме через це у програму з музики для загальноосвітніх шкіл включено чимало творів на казкові сюжети: «Лисичка, Котик і Півник» К. Стеценка; «Коза-дереза» М. Лисенка; «Вовк і семеро козенят» М. Ковалюка; фрагменти з балетів П. Чайковського «Лускунчик», «Спляча красуня», «Лебедине озеро»; «Казка про царя Салтана» М. Римського-Корсакова; «У печері гірського короля», «Похід гномів», «Танок ельфів», «Кобольд» Е. Гріга; «Івасик-Телесик» М. Сільванського; «Попелюшка», «Петя і Вовк», С. Прокоф'єва; «Горбоконики» Р. Шедрина; «Якщо є друзі» М. Завалішиної; «Крижаний палац Снігової королеви» Г. Сасько; «Пісенька в лісі» Р. Бойка, «Колобкові мандрі» Н. Барабаш, «Плескачик» Г. Гриневич та інші.

Проведене анкетування засвідчило, що учні молодших класів знають багато українських народних казок та казок різних письменників. Музичних казок школярі назвали дуже мало, значна частина їх названа ситуативно: нерідко це музичні казки, що їх слухали на уроках, не знають їх композиторів. Це говорить про те, що діти майже зовсім не відвідують театр, мало музичних казок дивляться по телебаченню, програма з музики для загальноосвітніх шкіл хоч і передбачає ознайомлення з музичними казками та їх авторами, але не в кожній школі діти слухають їх через недостатність фонотеки.

Чарівний світ казок викликає у дітей інтерес, розвиває їхню уяву, творчу фантазію. Введення в музичну роботу з дітьми творів з казковими сюжетами М. Лисенка, М. Сільванського, К. Стеценка, П. Чайковського, М. Римського-Корсакова, С. Прокоф'єва, Е. Гріга та інших композиторів дає можливість учням познайомитися не лише з яскравістю та живописністю звукової палітри, але й одночасно з різними жанрами та засобами виразності, які змальовують казкові образи.

В учнів початкової школи переважає наочно-образний характер мислення, який спирається на їхній життєвий досвід. Дітям цього віку близька й зрозуміла музика, що відображає дитячі ігри, тварин, світ іграшок, казок, який їм знайомий. Казка викликає у школярів зацікавленість, пробуджує фантазію, спонукає до творчості.

Д. Кабалевський наголошував, що головне завдання музичного виховання у школі – через музику вплинути на моральність і духовний світ учнів. Учитель музики, знайомлячи школярів з казковими сюжетами, повинен ввести їх у світ добра й краси, допомогти пізнати в музиці животворне джерело людських почуттів і переживань.

Казки навчають дітей, демонструють їм правила й приклади поведінки, знайомлять з культурним середовищем, розвивають уяву. Вони бачать себе героями казок, які викликають у них відповідні емоції та почуття. Сприймаючи музичну казку школярі отримують радість і задоволення.

Первинним процесом, без якого неможлива музична діяльність на уроці, є сприймання. Основне місце у цьому процесі належить естетичним переживанням, що знаходяться у тісному взаємозв'язку з емоційним враженням від казки.

Дитина живе, мислить, радіє, переживає. Вона відчуває й співпереживає разом із персонажами казки. Комплекс різних емоцій, викликаних музичною казкою, впливає на психіку учнів, розвиває їхній естетичний смак. Оцінює ставлення розвивається у дітей залежно від тих емоцій, які виникли у процесі сприйняття музики.

Розвиток сприймання музичної казки поєднується з усвідомленістю. Учитель повинен навчити школярів диференціювати засоби музичної виразності, розуміти їх взаємозв'язок. Систематичне слухання музичних казок та цілеспрямоване педагогічне керівництво сприяють тому, що учні усвідомлюють прекрасне, відкривають для себе нові засоби виразності [1, с. 4].

У процесі сприймання казки присутні пізнавальні та емоційні компоненти музичної діяльності, воно характеризується цілісністю та диференціацією музичних явищ. Особливість сприймання музики полягає в тому, що у поєднанні звуків, сили звучання, тембру учні повинні відчутти красу мелодії, її виразність, цілісні художні образи, які викликають певні почуття, настрої, змушують хвилюватися, відчувати й осмислювати все те, про що вона розповідає. Намагаючись пояснити школярам, що розуміння музичної казки не зводиться до переказу змісту, ми прагнули викликати у них розуміння тих почуттів, які передає музика та які ніколи не знаходять словесного пояснення.

У процесі організації сприймання музичної казки вчителю слід звертати увагу на емоційність сприймання, на розвиток мислення, на оцінку виразних засобів, а це допоможе дітям активно слідкувати за розвитком музичного образу.

Від організації слухання музичної казки залежить виховання й розвиток у дітей інтересу до музики та їхня активна музична діяльність. Перш за все необхідно розвивати здібність сприймати музику активно, бо пасивне слухання приносить мало користі, увага учнів розсіюється, не затримується на головних моментах твору, а це ускладнює запам'ятовування та впізнавання. Активне слухання виховується послідовно, шляхом переходу від більш легких для сприймання творів до складніших; від простих можливостей учнів (сприймання характеру, настрою твору) до більш складніших: розвиток образних порівнянь, співставлення асоціативного сприймання та творчого мислення, розвиток здатності аналізувати твори.

Формування цих якостей забезпечується правильним вибором музичного матеріалу для слухання. Музичні казки потрібно підбирати, враховуючи такі принципи: твір повинен бути високохудожнім та образним за змістом; дохідливим (мається на увазі тривалість звучання, темп, характер, відповідність віку, інтересам школярів тощо); твір повинен внести в музичний досвід учнів щось нове, раніше не відоме.

Підготовка до слухання музичної казки передбачає створення відповідного настрою у всіх учнів. Тільки маючи певний настрій, діти зможуть адекватно сприймати музику, її емоційні контрасти. Для цього необхідно продумати послідовність роботи, педагогічні ситуації, знайти місце музичному твору в системі роботи, щоб воно стало центром, емоційною кульмінацією.

Щоб зацікавити учнів музичною казкою, викликати у них бажання сприймати й розуміти її, необхідно зосередити їхню музично-слухову увагу за допомогою змістовної бесіди, емоційної розповіді. Сприймання ідейного змісту музичного твору, його виразних засобів буде повним і глибоким у тому випадку, коли будуть враховані вікові особливості учнів, їхні знання та інтереси

Етап слухання музичної казки передбачає перевірку результативності методів активізації музичної діяльності. Показниками цього повинні бути: зацікавленість школярів певним моментом звучання; виникнення інтересу до даного твору, бажання послухати ще раз; перенесення учнями образів музичної казки в іншу сферу – історичну, моральну, літератури, живопису; емоційність суджень, а також виявлення вражень в поведінці (бажання відвідати оперний театр, картинну галерею тощо).

Використовуючи на уроках музики казкові сюжети, вчитель спонукає школярів до власної творчості, імпровізації. Діти із задоволення виконують завдання придумати казку, скласти розповідь тощо. Для цього слід відібрати музичні п'єси відповідно до програми («Баба Яга», «Марш дерев'яних солдатиків» П. Чайковського, «Жолискова казочка « С. Майкапара та ін.). Вивчаючи тему «Про що розповідає музика», учитель використовує фортепіанну п'єсу Івара Арсеєва «Червона Шапочка і Сірий Вовк». Після уважного прослуховування музики дітям пропонуються завдання, які активізують їхнє музичне сприймання та сприяють розвитку їхньої фантазії: скласти власну розповідь про Червону Шапочку, яка відповідала б характеру музики; створити малюнок до казки, втілюючи свої думки та почуття.

Музика до казки допомагає познайомити школярів із особливостями музичної мови та різноманітним звуком, за допомогою яких розкриваються образи та характери казкових героїв. Наприклад, слухаючи «Танець маленьких лебедів» із балету «Лебедине озеро» П. Чайковського, діти визначають, що музика його легка, мелодійна, граціозна. Дівчатка-лебеді весело граються між собою. Ритмічний рисунок танцю дуже чіткий, з виразними акцентами. Музика весь час звучить у високому регістрі прозоро й світло. Легким мелодійним фразам флейти і гобоя відповідає буркотливий фагот. Це старші подружки стримують дитячі веселощі.

Молодші школярі із задоволенням слухають симфонічну картину «Три дива» з опери «Казка про царя Салтана» М. Римського-Корсакова. Діти впізнають пісеньку «Во саду ли в огороде», яку використав композитор для зображення грайливої білочки. Музика весела, легка, танцювальна, звучить у високому регістрі. У балеті «Лускунчик» П. Чайковський намагався за допомогою засобів виразності передати проблему боротьби добра зі злом, перемогу ідеалів Краси, Радості й Кохання.

Аналізуючи музику на казкові сюжети, учні початкової школи знайомляться з основами музичної грамоти: характер і жанр музики, регістр, ритмічний рисунок, акцент, тривалості нот, метр, ритм, сильні й слабкі доли тощо. Учитель музики, знаючи про те, що не всі діти із задоволенням сприймають і засвоюють теоретичні знання музичної грамоти, повинен підбирати цікавий, простий і доступний матеріал з урахуванням вікових особливостей молодших школярів. Для цього вчитель може використати музичні казки, які допоможуть йому розкрити зміст окремих музичних понять, а молодшим школярам допоможуть краще запам'ятати матеріал музичної грамоти. Наведемо приклади таких казок.

Казка, в якій слід підставити в окремі слова назви нот **«Як Ведмідь навчився співати»** (О. Лобова): *Пішов якомсь дощ у лісі. Засмутився клишоногий Ведмідь: не подобаються йому мокрі плями. І парасольки в нього немає. Ось і сховався під розлогим деревом, радіє, що сухо, пісеньку наспівує. Та раптом чує тоненький голосочок: – Пробачте, пане, тут було фальшиво! Озирнувся Ведмідь – нікого немає. Мабуть, думає, здалося. Сидить та й наспівує собі. Раптом знову: – Пробачте, фальшиво! Що воно за диво? Придивився Ведмідь уважніше, а в нього на носі сидить маленький Коник-стрибунець з малесенькою скрипочкою.*

Казка, яка знайомить учнів із сильними та слабкими долями **«Як крокує музика»** (О. Лобова): *Цей день для ведмедика Мишка був найщасливішим. Нарешті! Йому дозволили, йому довірили, його прийняли! Прийняли до чудового, найкращого у світі лісового ансамблю. Ще й інструмент дали – новенький яскраво-червоний барабан з тугою мембраною й гладенькими дзвінками паличками. Тільки на цьому ведмедикове щастя й скінчилося. Тому що барабан ніяк не хотів слухатися свого нового господаря. А господар-барабанщик ніяк не міг зрозуміти диригента, який уже вкотре торочив про якісь долі. Заліз Мишко у малинник, сів там, схилив голову на барабан і замислився. Усе переплуталося в його думках: долі наголошені й ненаголошені, долі сильні й слабкі, долі, долі, долі... Та ось здалося Мишкові, що вся музика якимось дивом перетворюється... на кроки! Одні – важкі, поважні, як у татка-ведмедя: бум, бум, бум. Інші – легкі, грайливі, як у зайченяти: стриб-стриб, стриб-стриб. Та що найдивовижніше – кроки ті не плутаються, а чітко, струнко дотримуються черги: бум – стриб-стриб, бум – стриб-стриб, бум – стриб-стриб...*

Музичні казки можна використовувати й під час слухання музики. Вони допоможуть дітям краще познайомитися з музичними інструментами. Наприклад, казка «Хто в оркестрі головний», яку пропонує О. Лобова.

«Хто в оркестрі головний» (О. Лобова): *Почалося все це якомсь уранці, коли крізь віконечко до репетиційної зали зазирнуло сонечко. Теплий промінець поволі спустився з підвіконня й легко торкнувся гладенького контрабасового боку. – Уф, – сказав контрабас, – як мене сонечко гріє! Звісно, я ж в оркестрі головний: басы – всьому основа! – Чого це раптом? – прорипів тромбон. – Я головніший. У мене голос найзвучніший і такий пронизливий! Його всі чують! – А в мене – найвищий! – озвалася флейта. – Може я головна? – До чого тут висота? – загомоніли скрипки. – Головне – тембр. Ми – найспівучіші, наймелодійніші. До того ж, нас багато. Отже ми й головні! І тільки старенька потерта партитура мовчала. Вона напевно знала, хто в оркестрі головний.*

Цікавими для дітей є казки В. О. Сухомлинського про природу та навколишній світ. Наведемо приклади кількох таких казок.

«Як дзвенять сніжинки»: *Це було темного зимового вечора. Сонце сховалося за обрій. Зарожевів сніговий килим. Стало тихо-тихо. Замерехтіли зорі в глибокому небі. Раптом з півночі насунула чорна хмара. Пливе над снігами. Потемнів сніговий килим. Падають сніжинки на землю. Тихо лягають на поле, на ліс, на дорогу. Я прислухаюсь до тихого снігопаду і чую ніжний дзвін. Немов десь далеко-далеко бринить велика кришталева чаша, до якої доторкається срібний молоточок. Що воно дзвенить? Іду, прислухаюся. Дзвін лине від маленької ялинки, що росте у нас на шкільному подвір'ї. То дзвенять крихтіні сніжинки. Висять на ялинкових гілочках, торкаються одна одної, немов срібні дзвіночки. І дзвенять, дзвенять! Аж місяць прислухається.*

«Все в лісі співає»: *Весною ми пішли до лісу. Зійшло сонце, подихнув легенький вітерець, і всі дерева в лісі заспівали. Кожне співало свою пісню. Береза співала ніжну пісню. Слухаючи цю пісню, хотілось підійти до білорогої красуні й обняти її. Дуб співав мужню пісню. Коли ми слухали пісню дуба, нам хотілось бути сильними, відважними. Верба, що схилилась над ставком, співала задумливу пісню. Прислухаючись до пісні верби, ми подумали, що прийде осінь і листячко з дерев обсиплеться. Горобина співала тривожну пісню. Від цієї пісні до нас прилинула думка про темну ніч і бурхливу грозу, від якої гнеться тонка горобина, немов шукаючи захисту. Ось які пісні почули ми в лісі. Срібно-золотистим полиском висвічувався небокрай. Прокидався ранок.*

Знайомство з музичною казкою повинно здійснюватися шляхом відбору найбільш яскравих фрагментів, які відображають загальний характер всього твору. Тут важливо зацікавити дітей музикою вцілому, допомогти засвоїти ідею, запам'ятати основні теми, правильно оцінити, викликати інтерес і бажання слухати музику.

Висновки. Казку слід широко використовувати в процесі навчання, переводячи навчальний матеріал, інформацію на казкову мову. Учитель робить її засвоєння дохідливим, емоційним, а звідси – й більш ефективнішим. Музичний казковий матеріал виступає широким дійовим інструментарієм, що дозволяє значно підвищити ефективність естетичного виховання, відкриває школярам невичерпну скарбницю духовної культури й допомагає вчителю збагатити й урізноманітнити зміст уроку.

Використана література:

1. Абдираїмова Р. А., Борбодасв Ж. М. Прилучення молодших школярів до народної музики. *Музичне мистецтво у духовному розвитку особистості:* зб. наук. ст. Чернігів, 1993. С. 3-6.
2. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підр. Київ : Либідь, 2006. 424 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. Т. В. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ "Перун", 2004. 1140 с.
4. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості. Вибрані твори: в 5 т. Т. 1. Київ : Рад. шк., 1976. 654 с.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори: в 5 т. Т. 2. Київ : Рад. шк., 1976. 661 с.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: в 5 т. Т. 3. Київ : Рад. шк., 1977. Т. 3. 670 с.
7. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа. Вибрані твори: в 5 т. Т. 4. Київ : Рад. шк., 1977. 640 с.
8. Чурпіта Т. М. Балетна казка у системі морально-естетичного виховання молодших школярів. *Художня освіта і проблеми виховання молоді:* зб. наук. ст. Київ : ІЗМН, 1997. С. 140-148.

References:

1. Abdyraimova R.A., Borbodaiev Zh.M. (1993). Pryluchennia molodshykh shkoliariv do narodnoi muzyky [Attraction of primary school pupils to folk music]. *Muzyczne mystecztwo u dukhovnomu rozvytku osobystosti – Musical art in the spiritual development of the individual: Digest of scientific articles*, (pp. 3-6). Chernigiv [in Ukrainian].
2. Artemova L.V. (2006). Istoriia pedagogiky Ukrainy [History of Pedagogy of Ukraine]. K.: Lybid [in Ukrainian].
3. Busel T. V. (Ed.). (2004). Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi ukraiinskoi movy [A great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. K.: Irpin: VTF "Perun" [in Ukrainian].
4. Sukhomlynskyi V.O. (1976). Problemy vyhovannia vsebichno rozvynenoii osobystosti. Vybrani tvory [Problems of upbringing of a well-developed personality. Selected works]. (Vols. 1-5). K.: Rad. shk. [in Ukrainian].
5. Sukhomlynskyi V.O. (1976). Yak vykhovaty spravzhniu liudynu. Vybrani tvory [How to educate a real human. Selected works]. (Vols. 1-5). K.: Rad. shk. [in Ukrainian].
6. Sukhomlynskyi V.O. (1977). Serce viddaiu ditiam. Vybrani tvory [I give my heart to children. Selected works]. (Vols. 1-5). K.: Rad. shk. [in Ukrainian].
7. Sukhomlynskyi V.O. (1977). Pavlyska serednya shkola. Vybrani tvory [Pavlysh secondary school. Selected works]. (Vols. 1-5). K.: Rad. shk. [in Ukrainian].
8. Churpita T.M. (1997). Baletna kazka u systemi moralno-estetychnogo vykhovannia molodshykh shkoliariv [Ballet fairy tale in the system of moral and aesthetic upbringing of primary school pupils]. *Khudozhnia osvita i problemy vykhovannia molodi – Art education and upbringing problems of young people: Digest of scientific articles*, (pp. 140-148). K.: IZMN [in Ukrainian].

Mishedchenko V. The place and the role of musical fairy tale in the educational process at primary school

The article deals with the problem of using a musical fairy tale at primary school lessons. The peculiarities and necessity of its use at educational process of primary school as the main component of music lesson are determined. Musical accompaniment of the fairy tale helps the child to perceive the artistic image and expressive means of music help to master the complex musical language.

Fairy tales should be widely used in the learning process, directing educational material and information into fairytale language. The teacher makes its mastering intelligible, emotional and hence more effective. Musical fairytale material is a wide-ranging action tool that can improve the effectiveness of aesthetic education, it opens up an inexhaustible treasury of spiritual culture for pupils and helps the teacher enrich and diversify the content of the lesson.

The development of the perception of a musical fairy tale is closely linked to awareness. The teacher must teach the pupils to differentiate the means of musical expression, understand their relationship. Systematic listening to musical fairy tales and purposeful pedagogical guidance help to make pupils aware of the beauty, discover new means of expression. The peculiarity of musical perception lays in the combination of sounds, sound power, and timbre. Pupils must feel the beauty of the melody, its expressiveness, which arouses artistic images that evoke certain feelings, moods, make them worry, feel and comprehend everything.

Acquaintance with a musical fairy tale must be carried out by selecting the most striking fragments that reflect the general character of the whole work. It's important to get your kids interested in music as a whole, to help them learn the idea, memorize the main topics, evaluate correctly, generate interest and a desire to listen to music.

Key words: *fairy tale, musical fairy tale, educational process, music lesson, pupils of primary school.*